

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ethica Symbolica E Fabularum Umbris In Veritatis Lucem Varia Ervditione Noviter evoluta

Pexenfelder, Michael

Monachii, 1675

3. Djana venatrix Castitatis exemplar. Commendatio venationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68709](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68709)

veneficæ, an venefici? Respondet Cornelius à Lapide in cap. 12. Prov. v. 4. Plures esse veneficas. Rationem addit: Quòd mulieres sint timidæ & imbecilles, quæ quod vi & robore nequeunt, hoc fraude & veneficiis peragunt; non aperto Marte, sed ex insidiis inimicos appetentes & perdentes. Et verò paupertina Hecates cœnula non paucas ad desperationem agit vetulas, suadetque nocturnas volitare per umbras, penetrare cellas, & inempto vino se ingurgitare.

III. Restat, ut aliquid de Diana Venationum Præsede dicamus. Hæc ob virginitatis amorem fertur hominum consortia fugisse, & ut à se libidinis pruritum amoveret, venando silvas incoluisse, paucarum virginum comitatu contentam. Quanquam non desunt, qui comites eï sexaginta nymphas adjungunt. Sed & *Oreades*, id est, dæ *montium* eam sequuntur, glomeranturque, cum illa choros exercet; quia montes omnes in potestate Dianæ sunt. Quæ nisi venabatur, saltare videbatur. Unde adagione fertur: *πὸρ' Ἀρεως ἐκ ἐχέουσι; quando Diana non saltat?* Arcum ferebat & pharetram, succincta semper incedens, & cothurnis suffulta. *Æneid. 2.*

Virginis os, habitumque ferens, & Virginis arma.

Quam ob causam vocatur à Poëtis *innupta, intacta viro* quæ

Nec quid Hymen, quid sint connubia, curat.

Virginitatis amorem non tantum ipsa intemerata colit, sed socias circa se habet virgines, quas sic alloquitur:

O sociæ, mecum thalami quæ jura perosæ,
Virgineo gelidos percurritis agmine montes,
Expertes thalami.

(f) Quò indicatur, egregiam castimoniam imaginem fuisse in Diana expressam. Nam 1. fugiebat hominum consortia, & in altis montibus frequens versabatur, ubi purior cæli haustus, & minus à malorum contagione periculum. Romanus sapiens epist. 7. Inimica, inquit, multorum est conversatio. Nemo non aliquod nobis vitium aut commendat, aut imprimit, aut nescientibus allinit. Similis est castitas vasculo crystallino; minimo allisu frangitur. Diana pernitate pedum valuisse fertur. Pudicitiam tuentur pedes fugaces: Venus fugiendo vincitur. Quærit illa ex Cupidine apud Lucianum, cur saltem Dianam suis non figat jaculis; siquidem Musas & Minervam non possit; cui Cyrius respondet puer: Hanc ego deprehendere nequeo, quippe perpetuò per montes fugitantem. Deinde alterius cuiusdam Cupidinis illa tenetur amore, nem-

LIII 3

pe

(d) Diana, Castitatis exemplar.

pe venatu cervorum & hinnulorum, quos infectatur ut capiat, vel telis trajiciat.

2. Diana honesto se labore, nimirum venando, exercebat, & ideo virgo, quia procul ab otio. Apud virginem hanc, & eius castissimum coetum malè audiit *Salmacis* nympha, quæ cæteris perpetuò in opere defudantibus, sola sequebatur umbras, & ignavas occupatiunculas; & vel crines pectebat, vel vultum erugabat, vel genas stibio fucabat, vel speculum consulebat, vel in veste plicas emendabat, vel flores legebat, vel odorifero succo se perungebat. Et tamen videbatur sibi, plus omnibus agere, dum nihil agebat: & quia nugis occupabatur, credi volebat occupatissima. Venustè de illa *Pelignus* vates. 4. *Metam.*

Sæpe suas illi, fama est, dixisse sorores,
Salmaci, vel jaculum, vel pictas sume pharetras,
Et tua cum duris venatibus otia misce.
Nec jaculum sumit, nec pictas illa pharetras,
Nec sua cum duris venatibus otia miscet.

Undè factum est, ut non modò pudendis amoribus ipsa implicata fuerit, sed etiam in fontem conversa sit, qui undis suis, lavantium in ipso, aut ex eo bibentium, corpora probrosam in molliem effeminavit. Adeò venenum libidinis fluit ex otio; & per otium transfunditur in animos, quos magis delectant *Salmacidis* specula, quàm *Dianæ* spicula.

Non absimilis *Salmacidi* fuit *Callisto*, de qua *Symb.* 10. quam non perinde castitas, ut oris pulchritudo, dignam effecerat *Dianæ* contuberniò, *Desidiæ* erat dedita. Hinc *Naso* *Metam.* 2.

Cùm subit illa nemus, quod nulla ceciderat atas,
Exiit hinc humero pharetram, lentosque tetendit *
Arcus: inque solo, quod texerat herba, jacebat,
Et pictam posita pharetram cervice premebat.

Ecce ignaviam, ecce pulvinar, in quo periit pudor & integritas.
Nam quid sequitur?

----- oscula jungit

----- non sic à virgine danda.

Et cum osculis ac basiis, otio marcida, virgineum honorem *Jovis*, personato amasio, turpiter vendidit ac prodidit.

3. Altiùs succincta incedebat *Diana*. Castitatis & hoc est Symbolum. Etenim apud Romanos quemadmodum *Cinctus*, armatum, strenuùmque virum significabat; sic *Discinctus*, & *Dissolutus* imbellem ac effeminatum.

* *Id. est, remissi.*

feminatum. Et constat, virginitatem ac integritatem cingulo designari. Hinc *virginalem zonam solvere*, est pudorem virgini auferre. Divinum est monitum. Lucæ 12. *Sint lumbi vestri præcincti*. In quæ verba S. Gregorius. Tunc, inquit, lumbos restringimus, cum carnis luxuriam per continentiam coactamus. Atque ut cingulum cohibet vestes, ne diffluant; sic castitas coërcet cupiditates, ne exorbitent. Homo præcinctus expeditior est ad iter; castus animus aptior ad virtutis, cælique viam. Imaginem rei huius exhibuit angelus ille personatus, in quem *stantem in foro*, offendit Tobias, *splendidum, & præcinctum, & quasi paratum ad ambulandum*. Tob. 5. Nempe splendida res est castitas, & angelis amica ac vicina. Marona illa, Proverb. 31. laudatissima *accinxit, fortitudine lumbos suos*. Quomodo fortitudine? quia robur accedit viribus à continentia, quas exhaurit & enervat libido. Hinc *castra* militum fortium, nomen habent à *castitate*. Zona in conviviiis olim adhibita hoc ipsum docet: temperantiæ admonebantur, qui cincti accumbebant; quam zonam si qui solvebant, heluones, bibones, *Discincti nepotes*, appellabantur. In Zodiaco, lato illo cæli baltheo, inter *Libram & Leonem*, *Virgo* constituta, docet, castimoniam hinc leone, inde libra tuendam. *Leo* indicat pro castitate conservanda pugnandum ac luctandum fortiter: *Libra* significat, homini continentiam amanti, temperantiam cordi habendam; revocandos ad trutinam labores, ne otietur: socios, ne seducatur: sermones, ne in iis excedat: mensam & vestem, ne lasciviat: oculos, ut custodiat: peccandi occasiones, ut fugiat. Diana certè

Nimum sævi Diæ pudoris. Seneca.

4. Diana cothurnos gestabat, hoc est, calceamenta coriæ supposita, aut subere sublevata. Quod ipsum etiam symbolicum castæ mentis ac corporis est argumentum. Corydon pastor apud Maronem elog.

7. vovet Dianæ statuam, canens:

----- lævi de marmore tota

Puniceo stabis furas evincta cothurno.

Et de Virginibus Tyriis 1. Æneid.

Virginibus Tyriis mos est gestare pharetram,

Purpureoque altè furas vincire cothurno.

Altè, dicit; ut intelligas, eas velavisse crura, ne pars aliqua pedum nuda cerneretur. *Altè* quoque, ne fordibus calcati luti aspergerentur. Nam cum homo ex corpore & animo sit compositus, fieri non potest, quin ambulanti per terram aliquid adhæreat terreni, sed leviter

tamen

tamen, & imo pede tenus, quem cothurnus suffulcit, ne profundius luletur.

5. *Pharetram & Arcum* Diana ex humeris suspendit; quod indicat, Castitatem oportere esse armatam, & semper ad pugnandum paratam. Habet tela sua Cupido, nunquam non ad ferendum intentus; habet & Castitas arma sua ad vim vi repellendam. Ille sagittas torquet blando veneno illitas; hæc, mittit spicula, aculeo timoris divini præmunita. Arcum Dianæ sensit, pudicitiae eius insidiator gigas immanis, *Orion* nomine, quem telis suis confodit, & monstrum è terra natum, latè in terra porrexit. Horatius de eo lib. 3. od. 4.

Testis mearum centimanus Gyas
Sententiarum notus, & integræ
Tentator Orion Dianæ
Virginea domitus sagitta.

Quid, quòd virago hæc ne oculis quidem impudicis se peti sustinerit, quod in Actæone explicavimus, Symbol. 18.

6. Diana cum suis virginibus frequens saltatorium orbem verfabat sed pede graviore, nempe cothurnato, non lascivo & levi. Choreas exercebat sine virorum attactu sine modulis Fescenninis, sine libidinis irritamentis: non mimicas, non pudorem profanantes, sed exercitio honesto eum defendentes. Argumentum erant gaudii casti; & testes jucundi conscientiae integræ.

7. Dianæ currum cervi trahebant, fugax utique animal, & timoris hieroglyphicum. Meticulosa res est castitas, & minimo stridore terretur, ut columba. Sollicitè cavet insidias, & plagas ac retia sibi posita, prudenter declinat. In imaginibus figuratis *Cerva* pingitur candida, inter lauros, cum monili, adamantibus & topaziis ornato. En typum *castæ* virginis, quàm laurus indicat, de qua symb. 1. *Puritas* denotatur per topazium gemmam, semper viridem, semper pellucidam. *Fortitudo* & constantia castitatis, exprimitur adamante, cujus durities ne malleis quidem frangi potest. Hæc dos est virginum, potius *mori*, quàm *foedari*.

Atque hæc in laudem Dianæ Virginis, & ejus affeclarum ac comitum. Quæ dea quoniam soror est Apollinis, quis non intelligit, sapientiae sedem in animo casto collocari? Ad candida tecta columbæ, ad pudicum pectus Musæ advolant.

(g) Cæterùm in commendationem Venationis alibi disseruimus, quibus

(g) *Commendatio Venationis,*

quibus hîc quædam adungere placet. Et primò quidem, eis, quos delectat pudicitia, fugitur otium, quod diximus, per exercitationem honestam, qualis est venatoria. Ejus rei pulchrum exemplum Hippolytus fuit, de quo symb. 65. Deinde venatio firmat corpus, & animum reddit tolerantem, alacrem, & audentem ad subeundas difficultates. Tertio eadem, est utilissima disciplinæ bellicæ præmeditatio. Siquidem assuefacit diluculo surgere, frigus ac calorem pati, itinera conficere, animo præsentis hostibus occurrere, & dolos venatorios, belli tempore à belluis in homines transferre. Quarto valetudini venatores consulunt, tardiùs senescunt; sunt temperantes, & illaudatas voluptates averfantur. Enumerat Xenophon heroes multos, qui sub magistro Chirone venatibus operam ab ineunte ætate dederunt, itaque in rebus gerendis animosi, ac strenui evaserunt, ut simul *καλῶς νοεῖν, καὶ λέγειν, καὶ πράττειν*, benè intelligere, loqui, & agere didicerint.

S Y M B O L U M C I I.

Satyræ, & cæteri dii agrestes.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Juvenculi lascivi Satyræ comparantur.
2. Petulcus Satyrorum calor.
3. In corpore deformi formosus animus.
4. Panicus terror.
5. Centauri quid significant. Cur diaboli monstri?
6. Dæmon in tentando homine Centaurum agit.

Meritò post Dianam subjungimus cæteros deos, nemorum incolas, quales sunt *Satyræ*, Latine *Fauni*, semidei numina Silvarum habitati. Formam eorum si requiris, capite erant humano, sed cornuto, pedibus caprinis, rubente vultu, naso simo, auribus asininis, toto corpore villosi, frondium latebris gaudentes, lascivi comprimis, & in Venerem proclives. Plinius eos animalia fuisse asserit, simiis haud absimilia; qui sive quadrupes, sive recti (hoc est, in duos pedes erecti currant) tanta velocitate feruntur, ut nisi senes aut ægri, capi non queant. Vnum horum à Sylla captum Plutarchus memorat; & interrogatum

M m m m

gatum